

CHRONICLES OF MERCENARIES, LEGENDS AND STEREOTYPES

INTERNATIONAL CONFERENCE ON THE OCCASION OF
THE 400TH ANNIVERSARY OF THE BEGINNING OF THE THIRTY YEARS' WAR

CROATIAN STATE ARCHIVES
CROATIAN INSTITUTE OF HISTORY
CROATIAN HISTORY MUSEUM

ZAGREB, 9–10 APRIL 2018

KRONIKE PLAĆENIKA, LEGENDE I STEREOTIPI

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA U POVODU 400. GODIŠNICE POČETKA TRIDESETOGODIŠnjEG RATA
HRVATSKI DRŽAVNI ARHIV, HRVATSKI INSTITUT ZA POVIJEST & HRVATSKI POVIJESNI MUZEJ

&

EXHIBITIONS

10 APRIL – 7 JUNE 2018

IZLOŽBE

WHO WERE THOSE "TERRIBLE CROATS"?
TKO SU BILI TI „STRAŠNI HRVATI“?

CROATIAN STATE ARCHIVES
HRVATSKI DRŽAVNI ARHIV

SWORD, SPEAR AND A POWDER KEG
MAČ, KOPLJE I BURE BARUTA

CROATIAN HISTORY MUSEUM
HRVATSKI POVIJESNI MUZEJ

Konferencija i izložbe održavaju se pod visokim pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske i Grada Zagreba
The conference and exhibitions are organized under the high patronage of the Government of the Republic of Croatia and the City of Zagreb

Ministarstvo
znanosti i
obrazovanja

Večernji
list

ERSTE
Asset Management

Zagreb
HRVATSKA

CONFERENCE PROGRAMME

PROGRAM KONFERENCIJE

Monday / Ponedjeljak, 9 April 2018

CROATIAN INSTITUTE OF HISTORY (HRVATSKI INSTITUT ZA POVIJEST)

09:00-09:30

09:30-10:00

10:00-11:20

11:20-12:00

12:00-13:00

13:00-14:20

14:20-15:00

15:00-15:20

Registration / Registracija

Welcome and opening remarks / Pozdravne riječi

Peter H. Wilson (University of Oxford, All Souls College, Oxford)

Army Size and Composition during the Thirty Years' War / Veličina i sastav vojski tijekom Tridesetogodišnjeg rata

Robert Rebitsch (University of Innsbruck, Innsbruck)

Contracts for Recruitment: Patents and Articles of War / Ugovoriza novacjenje: patentni i ratni članci

Lars Ericson-Wolke (Swedish National Defense University, Stockholm)

National Troops or Mercenaries? The Composition of the Swedish Armies during the Thirty Years' War / Nacionalne trupe ili plaćenici? Sastav švedskih vojski tijekom Tridesetogodišnjeg rata

Eduardo De Mesa Gallego (Fundación Carlos de Amberes, Madrid)

Saints or Mercenaries. The Irish Military Service in the Spanish Army of Flanders (1621-1644) / Sveci ili plaćenici. Vojna služba Iraca u španjolskoj vojsci Flandrije (1621.-1644.)

Discussion / Rasprava

Lunch / Ručak

Steve Murdoch (University of St. Andrews, School of History, St. Andrews)

Scotland and the Thirty Years' War: The Evolution of an Historical Field of Study / Škotska i Tridesetogodišnji rat: razvoj povijesnog polja istraživanja

Nadine Akkerman (University of Leiden, Leiden)

'All is not gold that glisters': Frederick V and Elizabeth Stuart, sometime King and Queen of Bohemia, and Their Employ of Mercenaries / 'Nije zlato sve što sjaj': Fridrik V. i Elizabeta Stuart, povremeni kralj i kraljica Češke i njihovo angažiranje plaćenika

Carla Sodini, Ubaldo Morozzi (University of Florence, Florence; Swansea University, Swansea)

Noblemen, Recruiters and Mercenaries from Tuscany during the Thirty Years' War / Toskanski plemići, regruti i plaćenici tijekom Tridesetogodišnjeg rata

Roberto Barazzutti (Université Paris Descartes, Paris)

The Dutch and the French Navies in the Thirty Years' War: Organization and Operations / Nizozemska i francuska mornarica u Tridesetogodišnjem ratu: Organizacija i operacije

Discussion / Rasprava

Break and refreshments / Pauza

15:20-16:40

Vedran Klaužer (Croatian Institute of History, Zagreb)

The Karlovac Generalcy during the Thirty Years' War: the Example of the Captaincy of Senj / Karlovački generalat za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata: primjer Senjske kapetanije

Filip Hren (Zagreb)

The Croatian Nobility during the Thirty Years' War: Political and Military Aspects / Hrvatsko plemstvo za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata: politički i vojni aspekti

Ferenc Végh (University of Pécs, Department of Medieval and Early Modern History, Pécs)
Units commanded by Nikola Zrinski during the Thirty Years' War: Motives, Recruitment, Financing / Jedinice pod zapovjedništvom Nikole Zrinskog tijekom Tridesetogodišnjeg rata: motivi, regrutacija, financiranje

Goran Ovčarićek (Zagreb)

Count George Zrinski during the Thirty Years' War / Grof Juraj Zrinski za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata

Discussion / Rasprava

Dinner / Večera

16:40-17:20

18:00

Tuesday / Utorka, 10 April 2018

CROATIAN STATE ARCHIVES (HRVATSKI DRŽAVNI ARHIV)

09:00-10:20

Peter Schröder (University College London, London)

The Image of Soldiers and Mercenaries in the Literature and Pamphlets of the Seventeenth Century / Slika vojnika i plaćenika u literaturi i pamfletima 17. stoljeća

Louis Morris (Oxford University, Pembroke College, Oxford)

The Stereotype of Foreign Mercenaries in the German Landesdefension Reform Movement of the Early Seventeenth Century / Stereotip o stranim plaćenicima u njemačkom Landesdefension reformskom pokretu ranog 17. stoljeća

Michael Weise (Stiftung Lutherhaus Eisenach, Eisenach)

Foes and Friends, Looters and Bridegrooms. Behaviour and perception of Croatian Mercenaries in Hesse and Thuringia during the Thirty Years' War / Neprijatelji i prijatelji, pljačkaši i mladoženje. Ponašanje i percepcija hrvatskih plaćenika u pokrajinama Hessen i Thuringiji tijekom Tridesetogodišnjeg rata

Damir Stanić (Croatian State Archives, Zagreb)

Who were those "terrible Croats"? On the Origins of Croatian Soldiers in the Thirty Years' War / Tko su bili ti „strašni Hrvati”? O podrijetlu hrvatskih vojnika u Tridesetogodišnjem ratu

10:20-11:00

Discussion / Rasprava

EXHIBITION OPENING / OTVORENJE IZLOŽBE

Lunch / Ručak

CROATIAN HISTORY MUSEUM (HRVATSKI POVIJESNI MUZEJ)

EXHIBITION OPENING / OTVORENJE IZLOŽBE

Zoltán Péter Bagi (National Archives of Hungary, Szeged)

Field Marshal Jean T'Serclaes de Tilly during the Long Turkish War / Maršal Jean T'Serclaes de Tilly za vrijeme Dugog turskog rata

Ruža Radoš Čurić (Croatian Institute of History, Zagreb)

The Role of the Ottoman Empire during the Thirty Years' War / Uloga Osmanskog Carstva za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata

Leon Bošnjak (Zagreb)

Generalissimo Wallenstein: the Accidental Founder of the Habsburg Standing Army / Generalissimo Wallenstein: slučajni utečnjitelj habsburške stajaće vojske

Discussion / Rasprava

Break and refreshments / Pauza

Zlatko Kudelić (Croatian Institute of History, Zagreb)

Habsburg Religious Politics in the Military Frontier during the Thirty Years' War / Habsburška vjerska politika u Vojnoj krajini za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata

Vladimir Brnardić (HRT, Documentary Department, Zagreb)

Arms, Dress and Equipment of Croats in the Thirty Years' War / Oružje, odora i oprema Hrvata tijekom Tridesetogodišnjeg rata

Keith Dowen (Royal Armouries, Leeds)

Cuirassiers to Harquebusiers, Changes to Cavalry Arms and Armour during the Thirty Years' War / Od kirasira do arkebusira, promjene u konjičkom naoružanju i opremi tijekom Tridesetogodišnjeg rata

Mislav Barić (Croatian History Museum, Zagreb)

Thirty Years' War in the Croatian History Museum's Collections / Tridesetogodišnji rat u zbirkama Hrvatskog povijesnog muzeja

Discussion and final remarks / Rasprava i završne riječi

This conference is supported in part by the Croatian Science Foundation under the project 3675 "Military Life and Warrior Images in Croatian Borderlands from the 16th Century until 1918"

Peter H. Wilson

University of Oxford, All Souls College, Oxford / Sveučilište Oxford, All Souls College, Oxford

CONFERENCE ABSTRACTS

SAŽECI KONFERENCIJE

Army Size and Composition during the Thirty Years' War

It is well-known that armies increased greatly in size during the Thirty Years' War and that this in turn had profound consequences for states, finances and the broader impact of the war on society and economy. The nature of this expansion remains poorly understood. This paper will examine how the internal structures and composition of the different armies changed as well as their overall size, and it will suggest ways in which these changes are related to the political composition of the warring parties and how they sought to sustain their war efforts. The primary focus will be on the armies fighting within the Holy Roman Empire, notably those of the emperor, Catholic League, Protestant Union, Denmark and Sweden, but the paper will also take account of contingents supplied from Croatia, Poland, Spain and the British Isles.

Veličina i sastav vojski tijekom Tridesetogodišnjeg rata

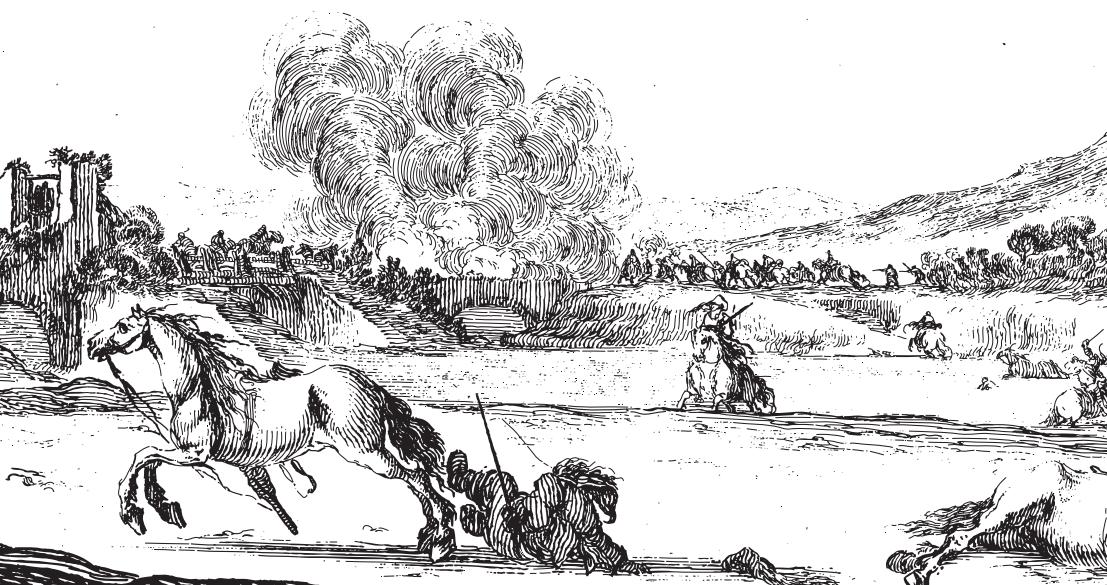
Opće je poznato da se veličina vojski tijekom Tridesetogodišnjeg rata znatno povećala te da je ta promjena imala dalekosežne posljedice za države, financije, društvo i gospodarstvo. Način na koji je ovo proširenje ostvareno ostaje još nedovoljno razjašnjeno. U ovome izlaganju razmotrit će se kako su se promijenili unutarnja struktura i sastav pojedinih vojski, kao i njihova cjelokupna veličina, te će se predložiti načini na koje su te promjene povezane s političkim ustrojstvom zaraćenih strana unutar Svetoga Rimskog Carstva, ponajprije cara, Katoličke lige, Protestantske unije, Danske i Švedske, ali ovo izlaganje će također uzeti u obzir količinu vojski iz Hrvatske, Poljske, Španjolske i Britanskih otoka.

***Contracts for Recruitment:
Patents and Articles of War***

The armies of the Thirty Years' War were armies of mercenaries. The warlord, the territorial ruler, the emperor, kings and other princes, had to task a military enterpriser in the rank of a general to hire troops. For this business of war a patent for the general was issued. These patents gave the enterpriser and his subcontractors (commanders of regiments and companies) ownership of their troops. The hired soldiers had to swear an oath upon enlistment to obey the articles of war. The swearing of the oath to the warlord was a ceremony that illustrated certain reciprocity of rights and duties of the soldiers. This talk will highlight typical patents for military enterpriser and articles of war for hired soldiers to show the legal basis of the recruitment of mercenaries.

***Ugovori za novačenje:
patenti i ratni članci***

Vojiske u Tridesetogodišnjem ratu bile su vojske plaćenika. Vojskovođa, teritorijalni vladar, car, kraljevi i drugi kneževi povjeravali su zadaću vojnom poduzetniku s činom generala da unovači trupe. U svrhu toga ratnog poslovanja generalu je dodijeljen patent. Ti su patenti ustupali poduzetniku i njegovim podugovarateljima (zapovjednicima pukovnija ili satnija) vlasništvo nad njezinim trupama. Prilikom novačenja morao je vojnik položiti zakletvu prema kojoj se obvezao poštovati ratne odredbe. Polaganje zakletve vojskovođi bila je svečanost koja je pobliže objašnjavala određenu uzajamnost prava i obveza vojnika. Ovo izlaganje će istaknuti uobičajene patente za vojne poduzetnike i ratne odredbe za unovačene vojnike kako bi se prikazao pravni temelj za novačenje plaćenika.

***National Troops or Mercenaries?
The Composition of the Swedish Armies during the Thirty Years' War***

Sweden entered the war in Germany in the summer of 1630 with some 13 000 men landing at Peenemünde. With the military successes the army steadily grew to 140 000 in the summer 1632. The number of Swedish soldiers remained around 13 000, the rest were mercenaries or allied German forces. At the end of the war the numbers had been reduced; in late 1648 some 63 000 soldiers (18 000 Swedes and 45 000 foreign mercenaries) were to be demobilized. The Swedish soldiers were recruited in conscription meetings all over the country. The main bulk of the Swedish armies were formed by mercenaries from Germany, serving in Swedish units or in allied German units. During the war in Germany Sweden used at least 14 000 Scots and 6 000 Irishmen from Ulster as well as several thousand English soldiers. Minor contingents of mercenaries came from many other parts of Europe, among them Courland and France.

***Nacionalne trupe ili plaćenici?
Sastav švedskih vojski tijekom Tridesetogodišnjeg rata***

Švedska je ušla u rat u Njemačkoj tijekom ljeta 1630. godine s oko 13.000 ljudi koji su se iskrcali u Peenemünde. S ratnim uspjehom vojska je neprestano rasla do ljeta 1632. godine kada je dosegnula broj od 140.000 pripadnika. Broj švedskih vojnika je ostao oko 13.000, dok su ostatak bili plaćenici ili savezničke njemačke snage. Na kraju rata taj se broj počeo smanjivati; krajem 1648. oko 63.000 vojnika (18.000 Švedana i 45.000 stranih plaćenika) trebali su biti raspušteni. Švedski vojnici su se novačili tijekom okupljanja novaka koji su se održavali diljem cijele zemlje. Glavninu švedskih vojski činili su plaćenici iz Njemačke, koji su služili u švedskim jedinicama ili savezničkim njemačkim jedinicama. Švedska je koristila tijekom rata u Njemačkoj barem 14.000 Škota i 6.000 Iraca iz Ulstera, kao i nekoliko tisuća engleskih vojnika. Manji kontingenti plaćenika dolazili su iz mnogih drugih dijelova Europe, između ostalog iz Kurlandije i Francuske.

Eduardo De Mesa Gallego

Fundación Carlos de Amberes, Madrid / Zaklada Carlos de Amberes, Madrid

Saints or Mercenaries.***The Irish Military Service in the Spanish Army of Flanders (1621-1644)***

From 1594 to 1603, Ireland was ravaged by the Nine Years' War. After the final defeat of the confederate Irish lords, many of them fled from the island to the realms of the Spanish Monarchy accompanied by their families, entourages and military retinues. In 1605, because of the high numbers of unemployed Irish warriors in Flanders, Philip III of Spain and his Council of State decided to raise the first Irish Tercio. As a result, from the very beginning the Tercio was a haven for Catholic refugees who had abandoned the island by the Protestant pressure. It was deployed against the rebellious Dutch with very good results. Among the ranks of the Tercio many of the soldiers were fighting for the Spanish cause while they were waiting for an opportunity to come back to their country to fight a second time against the English government in the name of religion. But others, however, were eager to begin a military career, leaving behind their past. In this presentation will be explained if, from 1621 to 1644, the officers and soldiers of the Irish Tercio were truly Catholic militants or if they were mere mercenaries fighting in the bloody wars of the 17th Century.

Sveci ili plaćenici.***Vojna služba Iraca u španjolskoj vojsci Flandrije (1621.-1644.)***

Od 1594. do 1603. godine Irsku je opustošio Devetogodišnji rat. Nakon konačnog poraza konfederacijskih irskih velikaša, mnogi od njih su pobjegli s otoka na prostore Španjolske Monarhije zajedno sa svojim obiteljima, svitom i vojnom pratnjom. Godine 1605. zbog velikog broja nezaposlenih irskih ratnika u Flandriju, Filip III. i njegovo Državno Vijeće odlučili su podignuti irski Tercio. Posljedica toga bila je da je Tercio postao utočište za katoličke bjegunce koji su napustili otok zbog protestantskog pritiska. Korišten je protiv buntovnih Nizozemaca, ostvarajući vrlo dobre rezultate. Mnogi vojnici u Terciu borili su se za španjolske interese dok su čekali priliku da se vrate u svoju domovinu kako bi se po drugi put borili protiv engleske vlasti u ime vjere. No, drugi su željeli ostvariti vojnu karijeru, zanemarujući prošlost. U ovom izlaganju nastojat će se odgometnuti jesu li od 1621. do 1644. godine časnici i vojnici irskog Tercia bili uistinu katolički borci ili su bili obični plaćenici koji su se borili u krvavim ratovima XVII. stoljeća.

Steve Murdoch

University of St. Andrews, School of History, St. Andrews / Sveučilište St. Andrews, School of History, St. Andrews

Scotland and the Thirty Years' War:***The Evolution of an Historical Field of Study***

This paper presents the changes in understanding of Scottish military participation in the Thirty Years' War from a once unsophisticated and dismissive approach to a more enriched and interesting field of study. Where once soldiers operating in the European theatre were crudely dismissed as low ranking, low status, and ultimately ineffective mercenaries, this paper reviews the plethora of work on the subject that has adopted a less sweeping and more critical analysis. While imagery of the Scots usually focusses on the four Highlanders depicted in the 1631 Stettin Woodcut, recent research has revealed a more varied participation. Some 15 Scots held the rank of general in the Swedish army alone. But the more interesting developments come in those projects which view the war not just through scrutiny of successful officers, but also the women, children and common soldiers. Their agency and motivation is apparent in the letters they wrote. The war is seen in nuanced ways: Dynastic politics and the service to the House of Stuart drove many to fight for Elizabeth of Bohemia, but other motivations, including kinship networks, coercion, desperation, religious persuasion and, of course, the mercenary also appear. From major battlefield victories such as Wittstock (1636), to the plight of the widows, orphans, the lame and the retired - the field of study continues to evolve.

***Škotska i Tridesetogodišnji rat:
razvoj povijesnog polja istraživanja***

Ovo izlaganje prikazuje promjene u poimanju škotskog vojnog sudjelovanja u Tridesetogodišnjem ratu od nekada jednostavnog i ravnodušnog pristupa prema bogatijem i interesantnijem području istraživanja. Nekada su vojnici koji su ratovali na europskim bojištima prezirno odbacivani kao vojnici niskog čina i položaja te kao neučinkoviti plaćenici, a ovaj rad preispituje obilje radova na tu temu koji su prihvatali manje sveobuhvatnu i više kritičku sklonu analizu. Dok se prikazi Škota uobičajno usredotočuju na četiri gorštaka prikazanih na Stettinskom drvorezu iz 1631. godine, novija istraživanja otkrivaju različite aspekte njihovog sudjelovanja. Petnaestak Škota držalo je čin generala samo u redovima švedske vojske. Ali puno zanimljiviji razvoj može se uočiti u onim projektima koji promatraju rat ne samo pregledom uspješnih časnika, već uzimaju u obzir žene, djecu i obične vojnike. Njihova zastupljenost i motivacija je očita u pismima koja sastavljaju. Rat se promatra u nijansama: dinastička politika i služba dinastiji Stuart potaknula je mnoge da se bore za Elizabetu Češku, ali njihove motivacije, uključujući rodbinske mreže, prisilu, očajanje, vjersko uvjerenje i, naravno, plaćeništvo se također pojavljuju. Od velikih pobjeda na bojištima poput Wittstocka (1636.), preko položaja udovica, siročadi, osakaćenih i umirovljenih – područje istraživanja nastavlja se razvijati.

Nadine Akkerman

University of Leiden, Leiden / Sveučilište Leiden, Leiden

'All is not gold that glisters': Frederick V and Elizabeth Stuart, sometime King and Queen of Bohemia, and Their Employ of Mercenaries

After the battle at White Mountain, when Frederick lost the Crown of Bohemia and saw his hereditary lands in Germany attacked, he looked to his father-in-law King James who attempted to balance military intervention and peaceful diplomacy. Frederick was to sign a contract of inaction, binding him to await the results of the Stuart diplomatic negotiations in Brussels with the Spanish, and in Vienna with the Emperor. Frederick had no faith in the two embassies, writing indignantly: 'one loses us the Upper and the other the Lower Palatinate.' Nevertheless, he feigned compliance and signed an armistice. Cunningly, he also joined the army of the Prince of Orange in Emmerich to discuss alternatives, for instance the possibility of having his wife's first cousin, Christian of Brunswick, levy a troop of 1,000 cavalry, from the soldiers of the Dutch army. Counting on Brunswick's loyalty, who was after all a next of kin, and approaching Ernest von Mansfeld with distrust, the Palatine exiles naively thought they could manoeuvre armies on the chessboard of Europe without endangering James's foreign policy. This paper explores how Frederick and his wife Elizabeth Stuart, by means of employing mercenaries such as Mansfeld and Brunswick, navigated a precarious balance between action officially sanctioned and exploits that could be undertaken under a different colour of banner.

'Nije zlato sve što sja': Fridrik V. i Elizabeta Stuart, povremeni kralj i kraljica Češke i njihovo angažiranje plaćenika

Nakon bitke kod Bijele Gore, kada je Fridrik izgubio češku krunu i vidio da su mu nasljedne zemlje u Njemačkoj napadnute, obratio se svom tatu, kralju Jamesu, koji je nastojao uravnotežiti vojnu intervenciju i miroljubivu diplomaciju. Fridrik je trebao potpisati ugovor o neaktivnosti, koji ga je obvezivao da pričeka rezultate stuartskih diplomatskih pregovora u Bruxellesu sa Španjolcima i u Beču s carem. Fridrik nije imao povjerenje u dva izaslanstva, ljudito pišući: „jedno nam gubi Gornji, a drugo Donji Palatinat.“ Ipak, hinio je suglasnost i potpisao primirje. Lukavo, pridružio se vojsci oranjskog princa Emmericha kako bi razmotrio alternative, poput mogućnosti da bratić njegove žene, Kristijan od Brunswicka, unovači jedinicu od 1.000 konjanika od vojnika iz nizozemske vojske. Računajući na Brunswickovu odanost, koji je ipak bio njegov rod, te pristupajući Ernestu von Mansfeldu s nepovjerenjem, palatinski prognanici su naivno mislili da mogu manevrirati vojskama na šahovskoj ploči Europe bez da ugrožavaju Jamesovu vanjsku politiku. Ovo izlaganje prikazuje kako su Fridrik i njegova supruga Elizabeta Stuart, uz pomoć angažmana plaćenika poput Mansfelda i Brunswicka, upravljali neizvjesnom ravnotežom između službeno odobrenog djelovanja i podviga koji su mogli biti poduzeti pod drugaćijom boje zastave.

Carla Sodini, Ubaldo Morozzi

University of Florence, Florence; Swansea University, Swansea / Sveučilište Firena, Firena; Sveučilište Swansea, Swansea

Noblemen, Recruiters and Mercenaries of Tuscany during The Thirty Years' War

Since Cosimo II of the Medici had married Maria Magdalena of Austria, sister of Emperor Ferdinand II, Tuscany was also involved in the Thirty Years' War. Two sons of Cosimo II, Mattias and Francesco, personally participated in the war at the command of a contingent of Tuscan soldiers. Some noblemen of ancient feudal origin (e.g. Bardi di Vernio) followed their example to obtain prestige and wealth. They brought with them small mercenary companies recruited in their lands and mostly composed by peasants but useful for strengthening the warrior image and the prestige of their commander. This study, through some examples, seeks to analyse the real consistency of the phenomenon and to value the economic and social impacts produced on the territory by removing the younger generation of the peasant society. This paper is based upon the sources of the Archivio di Stato di Firenze and the most relevant publications on this matter.

**Toskanski plemići, regruti i plaćenici
tijekom Tridesetogodišnjeg rata**

S obzirom da je Cosimo II. Medici bio oženjen za Mariju Magdalenu Austrijsku, sestru cara Ferdinanda II., Toskana je također bila uključena u Tridesetogodišnji rat. Sinovi Cosima II., Mattias i Francesco, osobno su sudjelovali u ratu zapovijedajući kontingentom toskanskih vojnika. Neki velikaši staroga feudalnog porijekla (primjerice, Bardi di Vernio) slijedili su njihov primjer kako bi stekli ugled i bogatstvo. Sa sobom su doveli male plaćeničke satnije unovučene sa njihovih posjeda i sastavljenе većinom od seljaka, ali korisne za jačanje slike ratnika i ugleda njihovih zapovjednika. Ovo izlaganje, putem primjera, nastoji analizirati istinitu dosljednost toga fenomena i ocijeniti ekonomski i društvene posljedice koje je za ovaj teritorij imalo uklanjanje mlađe generacije seljačkog društva. Izlaganje se temelji na izvorima pohranjenima u Archivio di Stato di Firenci i relevantim publikacijama.

Roberto Barazzutti

Université Paris Descartes, Paris / Sveučilište Paris Descartes, Pariz

***The Dutch and the French Navies in the Thirty Years' War:
Organization and Operations***

The various books and studies on the Thirty Years' War rarely evoke the maritime and naval aspects of this conflict. This long war will involve maritime and colonial powers. The crown of Spain will confront the United Provinces from 1621 until 1648 (1661 if we considered the war against Portugal) and the Kingdom of France from 1635 until 1659. The various navies of these two countries are experiencing some (r)evolutions in terms of material, administrative organization, command and logistics. The tactical and strategical implications of these fleets as well as auxiliary forces (commercial companies and the privateering or *guerre de course*) appear secondary to land operations. However, they may have had an impact on them. The work of the past 30 years has provided the opportunity to clarify the role of the navies of these two countries in the course of conflict and to observe the reforms and other changes that are announcing the situation of the navies of these countries and others during the course of the wars during the reign of Louis XIV.

***Nizozemska i francuska mornarica u Tridesetogodišnjem ratu:
Organizacija i operacije***

Različite knjige i studije o Tridesetogodišnjem ratu rijetko dočaravaju pomorski i mornarički aspekt toga sukoba. Taj dugotrajni rat obuhvatiće pomorske i kolonijalne sile. Španjolska kruna suprotstavit će se Ujedinjenim Pokrajinama od 1621. do 1648. godine (1661. ako uz-memo u obzir rat protiv Portugala) i Francuskom Kraljevstvu od 1635. do 1659. godine. Različite mornarice ovih dviju država doživljavaju neku vrstu (r)evolucije u smislu materijala, administrativne organizacije, zapovjedništva i logistike. Taktičke i strateške implikacije ovih flota, kao i pomoćnih snaga (trgovačka društva i gusarstvo ili *guerre de course*), svrstavaju se u sekundarni plan u usporedbi s kopnenim operacijama. Međutim, moguće je da su imali utjecaj na njih. Rad tijekom proteklih 30 godina pruža mogućnost boljeg objašnjanja uloge mornarica tih dviju država tijekom sukoba i razmatranja reformi te drugih promjena koje nagovještavaju položaj mornarica tih država i drugih sudionika tijekom ratova u vrijeme vladavine Luja XIV.

Vedran Klaužer

Croatian Institute of History / Hrvatski institut za povijest

***The Karlovac Generalcy during the Thirty Years' War:
the Example of the Captaincy of Senj***

The Military Frontier in Croatia draws its origins from the Captaincy of Senj that was established in 1469 and since then represented the oldest part of an extensive defense system along the border with the Ottoman Empire. This defense system took a more structured shape during the late 16th and thorough 17th centuries under Habsburg rule as a firm line of defense made up of fortresses and other military strongholds and consisted of the northeastern part of the Frontier (Slavonian Frontier, Warasdin Generalcy) and the southwestern part (Croatian Frontier, Karlstadt Generalcy) which also included the so-called Captaincy of Senj that was named after the port city on the Adriatic coast and was also known as the Maritime Frontier (*Meergraenitz*). This paper aims to present and discuss the military organization of the Captaincy of Senj (the chain of command, the social origin(s) and status of troops, their military and other activities) during the of 17th century and also discuss the relevance of all these elements to the Thirty Years' War.

***Karlovački generalat za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata:
primjer Senjske kapetanije***

Vojna krajina u Hrvatskoj vuče svoje korijene iz Senjske kapetanije koja je osnovana 1469. godine i koja je od tada nadalje predstavljala najstariji dio tog opsežnog obrambenog sustava duž granice s Osmanskim Carstvom. Ovaj obrambeni sustav se tijekom kasnog 16. stoljeća pod vladavinom Habsburgovaca oblikovala u čvrstu liniju obrane koja se sastojala od tvrđava i drugih vojnih utvrda te se sastojala od sjeveroistočnog dijela Vojne krajine (Slavonska krajina, Varaždinski generalat) i jugozapadnog dijela (Hrvatska krajina, Karlovački generalat), a koji je obuhvaćao i Senjsku kapetaniju koja je ime dobila po lučkom gradu na jadranskoj obali, a poznata je i pod imenom Primorske krajine (*Meergraenitz*). Ovaj rad ima za cilj predstaviti vojnu organizaciju Senjske kapetanije (zapovjedni lanac, društveno podrijetlo i status njenih trupa, njihove vojne i druge djelatnosti) te također raspraviti o važnosti i relevantnosti svih navedenih elemenata na Tridesetogodišnjem ratu.

Filip Hren

Zagreb

*The Croatian Nobility during the Thirty Years' War:
Political and Military Aspects*

The paper highlights the participation of Croatian military units in the Thirty Years' War by discussing the engagement of Croatian nobles and their interrelationship with the structures of the Military Frontier. The local nobility, confronted with various internal problems, tries to answer the challenges of the Thirty Years' War and these lead to very complex situation on different levels. On the one hand Croatian nobles, through the Croatian Diet, tried to limit their engagement in the Thirty Years' War by organizing the border defence and by focusing on internal problems such as the formation of the Military Frontier, settling of Vlach population, weakening the institution of ban as well as Ottoman incursions. The king, on the other hand, with the help of the Military Frontier authorities and Vlach population, uses the opportunity to simultaneously weaken the position of the Croatian nobility and provide the necessary soldiers for the war. At the same time, one part of the Croatian nobility is incorporated into the structures of the Military Frontier which directly binds them to the military service in Thirty Years' War irrespectively of the view of the Croatian Diet. Such different models of engagement of Croatian nobility in the war reflected itself on the soldiers, who should be distinguished as their characteristics and activities in the war differ significantly.

*Hrvatsko plemstvo za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata:
politički i vojni aspekti*

U izlaganju se razmatra problematika sudjelovanja hrvatskih vojnih odreda u Tridesetogodišnjem ratu kroz prizmu djelovanja hrvatskog plemstva i njegova međuodnosa sa strukturama Vojne krajine. Domaće plemstvo, suočeno s nizom unutrašnjih problema, nastoji odgovoriti na izazove Tridesetogodišnjeg rata što dovodi do veoma složene situacije na više razina. S jedne strane, hrvatski staleži preko institucije Sabora žele ograničiti svoj angažman u Tridesetogodišnjem ratu na organizaciju obrane granica i fokusirati se na unutrašnja pitanja poput formiranja Vojne krajine, naseljavanja Vlaha, slabljenja institucije bana i osmanskih provala. Kralj, s druge strane, uz pomoć vojnokrajiških vlasti i vlaškog stanovništva, koristi priliku da istovremeno oslabi poziciju hrvatskog plemstva i osigura potrebne vojнике za rat. Također, dio hrvatskog plemstva inkorporiran je u strukture Vojne krajine što ga izravno obvezuje na vojnu službu u Tridesetogodišnjem ratu neovisno o stavu Hrvatskog sabora. Takvi različiti modeli angažmana hrvatskog plemstva u ratu odrazili su se na same vojниke koje je potrebno razlučiti s obzirom da im se karakteristike i djelovanje u ratu znatno razlikuju.

EXHIBITION

IZLOŽBA

WHO WERE THOSE
“TERRIBLE CROATS”?

TKO SU BILI TI
„STRAŠNI HRVATI“?

10 APRIL – 9 JUNE 2018

CROATIAN STATE ARCHIVES
HRVATSKI DRŽAVNI ARHIV

Exhibition author / Autor izložbe:
Damir Stanić

1632. iste d' Armaade del Imperator
auellia Pafetere, Croatie regni.

	Infanterie	Croaten	Dragoni.
Ad Pielomini	11.		
Neu Pielomini	10.		
Sterri	7.		
Petberg	9.		
Rensberg	10.		
S. Hanibalwitz	7.		
St. Gotthard	10.		
San Martin	8.		
Aktsch	10.		
8. Lin. fort.	6.		
Milna	10.		
Arzelsberg	9.		
Milheim	10.		
Tornio	9.		
Gudner	5.		
	12t		
		13	av 81

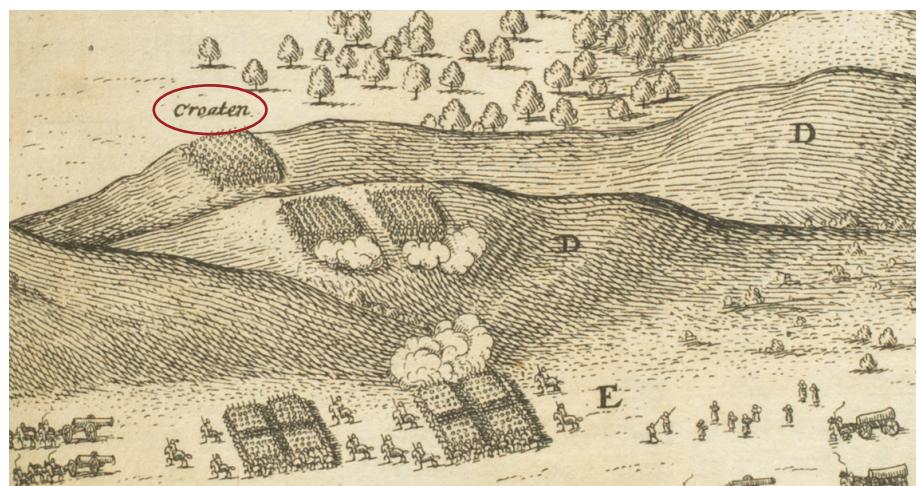
Ex archivi bellici actis

List of Imperial troops from 1632 according to service branches
Popis carskih postrojbi 1632. prema rodovima vojska
OeStA, KA, AFA, k. 69, 1632 13 ad81

Popis vojnika hrvatskog podrijetla

Venell	10.	Gelss	6.
Altach	10.	Brust	6.
Gödel	7.	Hedams	10.
Kornay	10.	Liggi	10.
Biel	10.	Prichti	10.
Tschirkeb	10.	Riay	9.
Alte Pruner	10.	Reit	10.
Jugos	10.	Reitwagen	2.
Bronkisch	11.	Pflader	5.
Altbergen	10.		

List of soldiers of Croatian origin
Popis vojnika hrvatskog podrijetla
OeStA, KA, FA, AFA, k.2514, 1635 Nachtrag 1

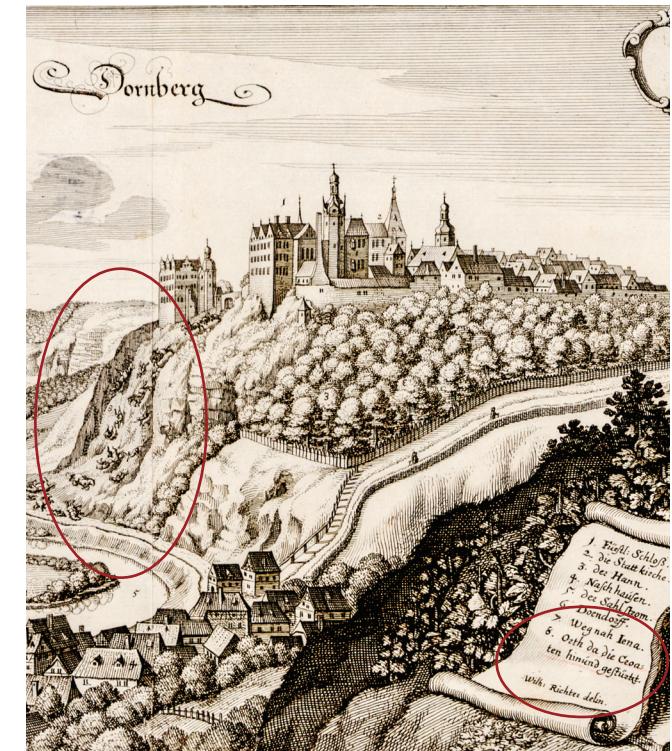
Croatian troops in the Lorraine Province
Hrvatske čete u pokrajini Lorraine
Metropolitan Library of the Archdiocese of Zagreb, sig. 9322 / Metropolitananska knjižnica Zagrebačke Nadbiskupije, sig. 9322

Occupation of Heidelberg 1622
Zauzimanje Heidelberga 1622.

Metropolitan Library of the Archdiocese of Zagreb, reference number 9322 / Metropolitananska knjižnica Zagrebačke Nadbiskupije, sig. 9322

CHRONICLES OF MERCENARIES,
LEGENDS AND STEREOTYPES

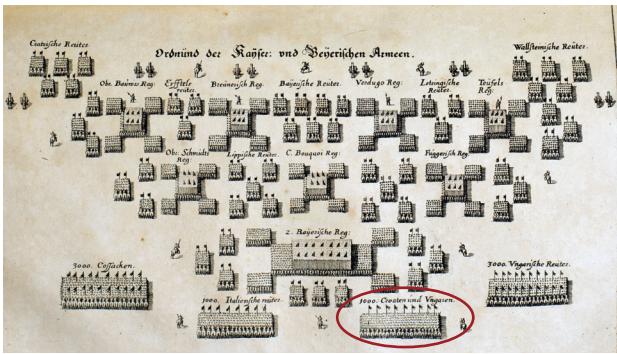

The City of Dornberg, Breach of the Croatian cavalry
Grad Dorberg, Proboj hrvatskih konjanika
HR-HDA-903. Graphic Collection, reference number 1730 / HR-HDA-903.
Grafička zbirka, Inv. br. 1730.

EXHIBITION
IZLOŽBA

Count / Grof Petar Keglević
(1603–1661 ?)
Nürnberg, 1665
HPM/PMH-3370

Battle of White Mountain near Prague 1620

Bitka na Bijelog Gori kod Praga 1620.

Metropolitan Library of the Archdiocese of Zagreb sig. 9322 / Metropolitananska knjižnica
Zagrebačke Nadbiskupije sig. 9322

Skirmish at Preßnitz
1641. (detail of
a Croatian officer)
Sukob kod Preßnitza
1641. (detajl
hrvatskog časnika)
Heereshistorisches
Museum Wien / Museum of
Military History in Vienna,
Peter Snayers, 89.

Count / Grof Nikola Zrinski
(1620–1664)
Graphic Collection,
reference number 958. /
Grafička zbirka, Inv.br. 958.

Count / Grof Joan
Lodovico Hector Isolano
(1586–1640)
HR-HDA-903. Graphic Col-
lection, reference number
1054. / Grafička zbirka. Inv.
br. 1054.

CHRONICLES OF MERCENARIES,
LEGENDS AND STEREOTYPES

20

EXHIBITION
IZLOŽBA

SWORD, SPEAR AND A POWDER KEG

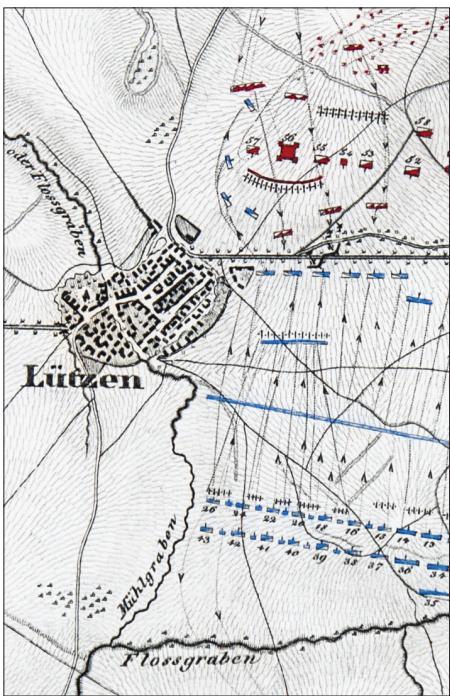
MAČ, KOPLJE I BURE BARUTA

10 APRIL – 9 JUNE 2018

CROATIAN HISTORY MUSEUM
HRVATSKI POVJESNI MUZEJ

Exhibition author / Autor izložbe:
Mislav Barić

Battle of Lützen, 1632 (detail)
Bitka kod Lützena 1632. (detajl)
Schlachten Atlas, 1840, HPM/PMH-3903/7

Map of the Third Siege of Regensburg, 1634 (detail)
Plan treće opsade Regensburga 1634. (detajl)
Germany, after 1634 / Njemačka, poslije 1634.
HPM/PMH-29237

Cavalry Battle
Konjanička bitka
Stefano della Bella, cca 1650, HPM/PMH-34743

CHRONICLES OF MERCENARIES,
LEGENDS AND STEREOTYPES

Austrian Infantry Flag from the 17th century
Austrijska pješačka zastava iz 17. stoljeća
HPM/PMH-709

Hand-and-a-Half Sword / Mač za jednu i pol ruku, 16th Century / 16. stoljeće
Cavalry Sword from the Thirty Years' War / Konjanički mač iz doba Tridesetogodišnjeg rata, cca 1630
HPM/PMH-2805, 2806

EXHIBITION
IZLOŽBA

Albrecht Wenzel Eusebius WALLENSTEIN (1583-1634)
Antonius van Dyck, Johann Christian Benjamin Gottschick, 1804-1811
HPM/PMH-22240

Three Groat Coin of the Polish King Sigismund III, 1619 issue
Kovanica od 3 groša Sigismunda III. iz 1619.
HPM/PMH-102782

Austrian Cavalry Flintlock Pistols
Austrijski vojnički konjanički pištolji paljenja na kremen
Ferlach, cca 1660, HPM/PMH-11612, 11616

Ferenc Végh

University of Pécs, Department of Medieval and Early Modern History, Pécs /
Sveučilište Pečuh, Odjel srednjovjekovne i novovjekovne povijesti, Pečuh

**Units commanded by Nikola Zrinski during the Thirty Years' War:
Motivs, Recruitment, Financing**

It is well known that in the late phase of the Thirty Years' War (1618-1648), the number and importance of the Croatian and Hungarian light cavalry units recruited by aristocrats and military functionaries of the Habsburg Monarchy was constantly rising. Nikola Zrinski (1620-1664), following his father's example, was also engaged in the conflict between 1642 and 1647, both on the imperial battlefield against the Swedish army and in „Royal“ Hungary fighting the troops of the Prince of Transylvania. Our paper aims to prove that Nikola Zrinski's participation, whose undertaking is still less known in the Croatian secondary literature than that of his brother, Petar (1621-1671), was above all financially motivated. On the basis of primary sources extant in Austrian, Croatian and Hungarian archives we intend to document that the „Croatian“ units recruited by Nikola Zrinski were in reality made up of Croatian and Hungarian soldiers. The examination of their composition also reveals that a significant proportion of the soldiery was originally part of Zrinski's private army serving in Međimurje.

**Jedinice pod zapovjedništvom Nikole Zrinskog tijekom
Tridesetogodišnjeg rata: motivi, regrutacija, financiranje**

Opće je poznato da je u kasnoj fazi Tridesetogodišnjeg rata (1618.-1648.) broj i važnost hrvatskih i mađarskih lakih konjaničkih jedinica unovačenih od strane aristokrata te vojnih dužnosnika Habsburške Monarhije neprestano rastao. Nikola Zrinski (1620.-1664.), prateći primjer svoga oca, priključio se sukobu između 1642. i 1647. na carskom bojištu protiv švedske vojske i u „Kraljevskoj“ Ugarskoj boreći se protiv snaga transilvanijskog kneza. Naše izlaganje nastoji dokazati da je sudjelovanje Nikole Zrinskog, čiji je poduhvat u hrvatskoj literaturi manje poznat nego što je to slučaj s njegovim bratom Petrom (1621.-1671.), prije svega bilo financijski motivirano. Na temelju primarnih izvora iz austrijskih, hrvatskih i mađarskih arhiva namjeravamo utvrditi da su „hrvatske“ jedinice, koje je unovačio Nikola Zrinski, zapravo bile sastavljene od hrvatskih i mađarskih vojnika. Sagledavanje njihovog sastava također otkriva da je značajan udio vojnika izvorno bio dio privatne vojske Zrinskog koja je služila u Međimurju.

Goran Ovčariček

Zagreb

*Count George Zrinski
during the Thirty Years' War*

During the turbulent times of the Thirty Years' War, the sheer survival of the Habsburg dynasty was hanging by a thread, or so it seemed. The Emperor Ferdinand II (1578 – 1637) averted the crisis by using the famous Roman maxim, "divide and conquer". Moreover, by so doing, he truly reached the ideals self-imposed by worshipping those eternal Habsburg role models. To what extent did Ferdinand's absolutism rely on the cooperation of the elites, and, adversely, to what extent did he merely use the gentry, like pawns (or rather knights) on a chessboard in the attempt to preserve his "absolute" power? How do George Zrinski, Gabor Bethlen, and Albrecht von Wallenstein fit in this tale of loyalty, betrayal, poison, and blood, regarding their relationship with Emperor Ferdinand? This paper attempts to answer these two starting questions and it hopes, by showing at least one small fragment of the cooperation of the elites in this period, to shed new historiographical light not only on George Zrinski, but also on the relationships of the elites in a more general sense. By questioning the embraced understanding of absolutism (in accordance with modern trends in historiography), the paper hopes to show the full fragility of that term. Therefore, the basis for this work is the life of the Count George Zrinski compared to Wallenstein and Bethlen through the framework of absolutism.

*Grof Juraj Zrinski
za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata*

U turbulentno doba Tridesetogodišnjeg rata, gol opstanak Habsburgovaca ležao je na leđima velikaša. Ili se tako barem doima. Služeći se poznatom rimskom maksimom, „podijeli pa vladaj“, car Ferdinand II. (1578. – 1637.) uistinu dostiže ideal samo-nametnut obožavanjem tih vječnih habsburških uzora. U kojoj mjeri se apsolutizam Ferdinanda II. oslanjao na kooperaciju elita, a u kojoj mjeri je označavao tek iskorštavanje velikaša poput pijuna (ili bolje konjanika) na šahovskoj ploči u pokušaju očuvanja svoje „apsolutne“ vlasti? Kako se u tu priču o odanosti, izdaji i otrovu, uklapaju Juraj Zrinski, Gabor Bethlen i Albrecht von Wallenstein u odnosu na cara Ferdinanda II.? Ovim izlaganjem pokušat ću odgovoriti na ova dva polazišna pitanja, te se nadam, prikazom dijela kooperacije elita u ovom periodu, baciti novo historiografsko svjetlo na Jurja Zrinskog, ali i na odnose elita u općenitijem tonu. Propitkivanjem ustaljenog poimanja apsolutne vlasti (u skladu s modernim trendovima svjetske historiografije), prikazat ću svu krhkost tog pojma.

Peter Schröder

University College London, London / Sveučilište London, London

*The Image of Soldiers and Mercenaries in
the Literature and Pamphlets of the Seventeenth Century*

This paper will look at a range of pamphlets which were issued during the Thirty Years' War as well as at some of the seventeenth century literature in order to scrutinise the image, legends and stereotypes that existed during this period of soldiers and mercenaries. By looking at these literary genres I hope to contribute to answering the questions of how the image and perception of soldiers and mercenaries shaped the cultural and political landscape during and just after the Thirty Years' War.

*Slika vojnika i plaćenika u
literaturi i pamfletima 17. stoljeća*

Ovo izlaganje će sagledati spektar pamfleta koji su izlazili tijekom Tridesetogodišnjeg rata, kao i literaturu iz XVII. stoljeća kako bi se prikazala slika, legende i stereotipi koji su u ovome razdoblju postojali o vojnicima i plaćenicima. Sagledavajući ovu literarnu vrstu nadam se da ću doprinijeti odgovorima na pitanja kako se slika i percepcija vojnika i plaćenika oblikovala u kulturnom i političkom krajoliku tijekom Tridesetogodišnjeg rata i neposredno nakon njega.

Louis Morris

Oxford University, Pembroke College, Oxford / Sveučilište Oxford, Pembroke College, Oxford

Michael Weise

Stiftung Lutherhaus Eisenach, Eisenach / Zaklada Lutherhaus Eisenach, Eisenach

The Stereotype of Foreign Mercenaries in the German Landesdefension Reform Movement of the Early Seventeenth Century

The ‘Landesdefension’ militia reform movement swept early seventeenth-century Germany and provided an essential backdrop to territorial defence initiatives during the Thirty Years’ War. This paper examines reformers’ reliance on the scapegoat figure of the faithless foreign mercenary, who served as a crucial rhetorical antithesis to the ideal of the militiaman loyal to his fatherland. These stereotypes have long been recognised as important, but imprecision over exactly who and what was targeted by anti-foreigner rhetoric has hindered our understanding of its significance until now. By using the case-study of Nassau-Siegen under Count John VII to juxtapose rhetoric derived from the theories of Machiavelli, Lipsius, and Schwendi with the details of practical implementation, we can challenge some common beliefs about mercenaries and their malcontents; in particular, the idea that replacing mercenaries with militias was a stepping stone on the state-building path towards the modern national armies.

Stereotip o stranim plaćenicima u njemačkom Landesdefension reformskom pokretu ranog 17. stoljeća

Pokret reforme milicije („Landesdefension“) koji je preplavio Njemačku početkom XVII. stoljeća i omogućio bitnu pozadinu za inicijative teritorijalne obrane tijekom Tridesetogodišnjeg rata. Ovo izlaganje razmatra oslanjanje reformatora na lik žrtvenog janjca bezbožnog stranog plaćenika, koji je služio kao ključna retorička antiteza idealu lokalnog domobrana odanog domovini. Ovi stereotipi su dugo vremena bila prepoznati kao važni, ali nejasnoće oko toga prema kome i čemu je bila usmjerena protu-stranačka retorika kočila je naše razumijevanje ovoga značaja sve do sada. Koristeći slučaj Nassau-Siegena pod grofom Ivanom VII. da bi se usporedila retorika temeljena na teorijama Machiavellija, Lipsiusa i Schwendija s detaljima praktične implementacije, možemo dovesti u pitanje uobičajna uvjerenja o plaćenicima i njihovim nezadovoljnicima; konkretno, ideja zamjene plaćenika s pripadnicima milicija bio je značajan korak na putu izgradnje države prema modernim nacionalnim vojskama.

Foes and Friends, Looters and Bridegrooms. Behaviour and Perception of Croatian Mercenaries in Hesse and Thuringia during the Thirty Years’ War

Recently, the German political scientist Herfried Münkler published in the run-up to the quadri-centennial of the beginning of the Thirty Years’ War a new comprehensive interpretation of this conflict. The subtitle of his book is “Europäische Katastrophe, Deutsches Trauma 1618–1648” (“European disaster, German trauma 1618–1648”). And indeed, the traumatic experience of the war became especially manifest in several regions of the Holy Roman Empire in the shape of the so-called “Kroatenjahre” (“Years of the Croats”). This denotation already indicates the extraordinary perception of the Croats on parts of the domestic population: Besides the Swedish army of Gustavus Adolphus, there is no analogous tradition of commemoration of other groups of mercenaries. Taking a look into the sources of the Hessian and Thuringian archives, not only the perception of Croats as “barbarian perpetrators of violence” can be found, but also as bridegrooms of domestic women. The lecture is not limited to the description of Croatian atrocities but it does not want to omit or trivialise this issue either. To outline the dimension, the acting of the Croatian mercenaries as well as their perception is briefly analysed by the example of the regions Hesse and Thuringia.

Neprijatelji i prijatelji, pljačkaši i mladoženje. Ponašanje i percepcija hrvatskih plaćenika u pokrajinama Hesse i Thuringiji tijekom Tridesetogodišnjeg rata

Nedavno je njemački politolog Herfried Münkler objavio povodom četiristote godišnjice početka Tridesetogodišnjeg rata novu iscrpnju interpretaciju toga sukoba. Podnaslov njegove knjige glasi „Europäische Katastrophe, Deutsches Trauma 1618–1648“ („Europska katastrofa, njemačka trauma 1618–1648“). Uistinu, traumatično iskustvo rata manifestiralo se u nekoliko regija Svetoga Rimskog Carstva u obliku tzv. „Kroatenjahre“ („Godine Hrvata“). Naziv već ukazuje na neuobičajenu percepciju Hrvata od strane lokalnog stanovništva: osim švedske vojske Gustafa Adolfa, ne postoji analogna tradicija komemoracije drugih skupina plaćenika. Sagledavanjem izvora pohranjenih u arhivima u Hessenu i Turingiji, mogu se naći ne samo slike o Hrvatima kao „barbarskim izvršiteljima nasilja“, već kao i mladoženja lokalnih djevojaka. Ovo izlaganje nije ograničeno na opis strahota koje su počinili Hrvati, ali također ne želi zanemariti niti umanjiti ovaj problem. S ciljem određivanja razmjera, analizira se djevojanje i percepcija hrvatskih plaćenika na primjeru regija Hessen i Turingija.

***Who were those “terrible Croats”? On the Origins of Croatian
Soldiers in the Thirty Years’ War***

Although Croatian soldiers played a rather distinguished role in the Thirty Years’ War, this subject is still poorly researched in the Croatian historiography. One of the key dilemmas is related to the matter of origins of Croatian soldiers, whose number grew as the war went on, so that some authors claim that it reached more than 20000 during the 1630s. It is nevertheless unlikely that Croatian-Slavonian Kingdom could muster such a force. Croatian regiments, like other military units, were of heterogenic background, and soldiers of different origins (German, Polish, Hungarians, Cossacks etc.) served in Croatian ranks. Indeed, the term “Croat” often referred primary to the type of units which conducted war in a certain manner. The second major issue is the fact that we, with the exception of the foremost individuals, lack basic biographical information about commanders and officers of Croatian descent in the imperial armies, as well as their personal relations, political, military and other activities within the Croatian-Slavonian/Hungarian Kingdom. In my presentation I will address the question of geographical and social background of the soldiers coming from the Croatian territories and present biographical information about certain commanders and officers in their ranks.

***Tko su bili ti „strašni Hrvati“?
O podrijetlu hrvatskih vojnika u Tridesetogodišnjem ratu***

Iako su hrvatski vojnici igrali poprilično istaknutu ulogu tijekom Tridesetogodišnjeg rata, ova je tema još uvijek poprilično slabo istražena u hrvatskoj historiografiji. Jedna od osnovnih dilema odnosi se na problematiku porijekla vojnika koji su služili u hrvatskim postrojbama, čiji je broj rastao kako se rat odužio, te neki autori tvrde kako je 1630-ih iznosio preko 20000 ljudi. Međutim, nije izgledno kako je Hrvatsko-slavonsko Kraljevstvo moglo podići takvu silu. Hrvatske su postrojbe, kao uostalom i druge postrojbe bile heterogenog sastava, te su u hrvatskim redovima služili vojnici različitog porijekla (Nijemci, Poljaci, Ugri, Kozaci itd.). Štoviše, pojam „Hrvat“ često se prije svega odnosio određene tipove postrojbi koje su ratovale na specifičan način. Drugi važni problem jest činjenica kako, ako izuzmemo najistaknutije pojedince, još uvijek ne raspolažemo s osnovnim biografskim podacima o zapovjednicima i časnicima hrvatskog porijekla u carskoj vojsci, kao ni o njihovim osobnim odnosima, političkima, vojnim i drugim aktivnostima unutar Hrvatsko-slavonskog/Ugarskog kraljevstva. Stoga će se u prezentaciji osvrnuti na geografsko i društveno porijeklo vojnika s hrvatskog teritorija te prezentirati biografske podatke o pojedinim zapovjednicima i časnicima koji su služili u hrvatskim postrojbama.

***Field marshal Jean T'Serclaes de Tilly
during the Long Turkish War***

In his work discussing the history of the Thirty Years’ War, Peter Hamish Wilson concludes that from the army commanders battling in the first phase of the major conflict in 17th-century Europe, many had claimed their first military experiences or fame during the Fifteen Years’ War against the Ottoman Empire. This was what enabled them to command bigger armies later on. Their ranks include Jean T'Serclaes de Tilly as well. However, their biographers only briefly discuss their lives during the period of the Long Turkish War.

***Maršal Jean T'Serclaes de Tilly
za vrijeme Dugog turiskog rata***

U radu u kojem se bavi poviješću Tridesetogodišnjeg rata, Peter Hamish Wilson zaključuje da su mnogi vojni zapovjednici koji su se borili u prvoj fazi toga velikog sukoba XVII. stoljeća, stekli iskustvo ili slavu tijekom petnaestogodišnjeg rata protiv Osmanlijskog Carstva. To iskustvo im je omogućilo da kasnije zapovijedaju većim vojskama. U njihove redove se također ubraja i Jean T'Serclaes de Tilly. Međutim, biografi samo ukratko razmatraju njihove životе tijekom Dugog turiskog rata.

*The Role of the Ottoman Empire
during the Thirty Years' War*

Although the Ottoman Empire was considered a major participant in European power politics since the Battle of Mohács (1526), their role in the Thirty Years' War did not attract attention of many historians. The reason for this lies in the fact that the Thirty Years' War marked the period of peaceful relations between the Habsburg and the Ottoman Empire that started after the Peace of Zsitvatorok (1606) and ended with the war of 1663/4. The focus of the contemporary historiography on the Thirty Years' War was therefore placed on the battles between European belligerent countries. In order to evaluate importance of the Ottoman political entity during the Thirty Years' War, I argue that the Porte, despite proclaimed neutrality and non-belligerency, played an important and non-ignorable role in the international political arena. There are three aspects that will prove this point. First is the military engagement of the Ottoman Empire throughout the war, starting with the Polish-Ottoman War in 1620/21 and accompanied by the Ottoman military support for anti-Habsburg campaigns of the Transylvanian princes Gábor Bethlen (1613 - 1629) and György Rákóczi (1630 - 1648). Second, an intensive diplomatic activity of the Protestant and Christian parties was staged at the Porte. And a third factor was a constant fear of Ottoman invasion of Hungary.

*Uloga Osmanskog Carstva
za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata*

Iako je Osmansko Carstvo nakon Mohačke bitke (1526.) postalo aktivni sudionik međunarodne europske politike, njena uloga u Tridesetogodišnjem ratu nije privukla znatniju pozornost povjesničara. Razlog tome leži u činjenici što je Tridesetogodišnji rat obuhvatio period mira između Habsburškog i Osmanskog Carstva koji je nastupio Žitvanskim mirom 1606., a završio ratom 1663/4. godine. Stoga je i pažnja suvremene historiografije o Tridesetogodišnjem ratu usmjerena na bitke i odnose između zaraćenih zemalja u Europi. Kako bi se ponovno razmotriла važnost Osmanskog Carstva tijekom Tridesetogodišnjeg rata, pokazat će da je Porta, unatoč proglašenoj neutralnosti i nesudjelovanju, odigrala značajnu i nezanemarivu ulogu na međunarodnoj političkoj pozornici. Tu tvrdnju potvrđuju tri argumenta. Na prvom je mjestu osmanska vojna potpora protuhabsburškoj politici transilvanskih prinčeva Gábora Bethlena (1613.-1629.) i Györgya Rákóczija (1630.-1648.). Na drugom se mjestu može istaknuti intenzivna diplomatska aktivnost protestantskih i kršćanskih država koju su vodili njihovi poklisari i ad-hoc poslanici na Porti. Treći je aspekt stalni strah Habsburgovaca od osmanskom napada i zauzimanja Ugarske.

*Generalissimo Wallenstein:
The Accidental Founder of the Habsburg Standing Army*

At the outbreak of the Thirty Years' War, independent mercenary forces were essential to all states and governments involved in the conflict, especially to those which had not yet created a proper permanent military system of their own. The Habsburg Monarchy was a perfect example of a state which was not ready for a conflict on such a scale. To effectively continue the war after the Danish intervention, the Habsburgs had to use the service of a military entrepreneur, named Albrecht von Wallenstein, who offered to raise, equip and maintain a vast army for the Emperor without the need for Habsburg funding. Not only did Wallenstein lift the burden of maintaining such an army for an extended period of time from the government, he involuntarily helped lay the foundations of a professional Habsburg standing army. Wallenstein brought the freelance private-contract mercenary army system to its point of highest refinement, after which it was possible only to disband the army or permanently attach it to some state. This paper will examine how Wallenstein's army functioned, how it was organized and what were the key elements he introduced that laid the foundations of a Habsburg state-controlled standing army. It will also take a look at how that process influenced Croatian units fighting for the Habsburg cause.

*Generalissimo Wallenstein:
slučajni utemljitelj habsburške stajaće vojske*

Početkom Tridesetogodišnjeg rata, neovisne plaćeničke vojske bile su neophodne svim državama i vlastima koje sudjeluju u sukobu, a posebno onima koje još nisu izgradile kvalitetan trajni vojni sustav. Upravo je Habsburška Monarhija savršen primjer države koja nije bila spremna za sukob tolikih razmjera. Kako bi bila sposobna učinkovito nastaviti rat nakon danske intervencije, Monarhija je bila primorana iskoristiti usluge vojnog poduzetnika, Albrechta von Wallenstein-a koji je ponudio podići, opremiti i održavati iznimno veliku vojsku bez potrebe za habsburškim novcem. Ne samo da je Wallenstein time maknuo teret održavanja tolike vojske na duže vrijeme sa centralne vlasti, nego je i neplanirano pomogao postaviti temelje profesionalne habsburške stajaće vojske. Wallenstein je razradio sistem neovisnih privatnih plaćeničkih vojski do najviše razine nakon čega je bilo moguće samo raspustiti vojsku ili ju pripojiti nekoj državi. Ovaj rad će analizirati na koji način je Wallensteinova vojska funkcionierala, kako je bila organizirana i koji su bili ključni elementi koji su postavili temelje za habsburšku stajaću vojsku pod kontrolom centralne vlasti. Također, osvrnut će se na koji način je taj proces utjecao na hrvatske jedinice u borbi za habsburške ciljeve.

***Habsburg Religious Politics in
the Military Frontier during the Thirty Years' War***

The paper analyses reactions of the Vienna Court to the plans of the Roman Curia to strengthen ecclesiastical union of orthodox population of the Military Frontier ('Vlachs') with the Catholic Church during the Thirty Years' War. These plans were connected with the foundation of uniate/greek-catholic bishopric in 1611, when uniate bishop Simeon Vratanja was confirmed and consecrated in Rome, and the Monastery of St. Michael in Marča in the Varaždin Generalcy became the centre of a new uniate bishopric, whose jurisdiction emphasized Hungary and Croatia. At the same time the Croatian estates and the bishop of Zagreb started the struggle for incorporation of the Military Frontier in the territory controlled by the Croatian Diet and the Croatian viceroy (ban), and this problem dominated in relations between the Vienna Court and the Croatian estates, putting aside the question of the ecclesiastical union.

***Habsburška vjerska politika u
Vojnoj krajini za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata***

Izlaganje analizira reakciju bečkog Dvora na planove Rimske kurije usmjerenе jačanju crkvene unije pravoslavnih krajišnika (Vlaha) u Hrvatsko-slavonskoj Vojnoj krajini nakon ute-meljenja unijatske (grkokatoličke) biskupije 1611. sa sjedištem u samostanu Sv. Mihaela Arkandela u Marči, na području Varaždinskog generalata. Ti su se planovi pojavili nakon što je Rim 1625. godine primio obavijesti o velikom utjecaju pravoslavnih Pećkih patrijarha i njihovog svećenstva na Vlahe u Vojnoj krajini, zbog čega je od bečkog Dvora zatražio protjerivanje tog svećenstva i njihovo zamjenjivanje katoličkim svećencima. No bečki Dvor u tadašnjim složenim političkim i vojnim prilikama nije bio sklon mjerama koje su mogle destabilizirati oba generalata jer je istovremeno morao rješavati i zahtjeve hrvatske vlastele za obnavljanjem njezine vlasti na posjedima koji su postali dio Vojne krajine. Pitanje unije postalo je usko povezano s tim problemom pa je među Vlasima unija doživljavana kao kršenje njihova prava na slobodno isповijedanje vjere i kao sredstvo njihova pretvaranja u podložnike zagrebačkog biskupa i hrvatskog plemstva.

***Arms, Dress and Equipment of Croats
in the Thirty Years' War***

In the Thirty Years' War, for the first time, Croats (Croaten, Kroatten, Krabatten) took part in war in Europe as part of the Imperial army, and fought as mercenaries. They fought as light cavalrymen. In Europe, the name became synonymous with light cavalry units consisting of Croats, Hungarians and Poles. Their clothes, equipment and armament were a mixture of eastern and western type and was richly ornamented. One part of their clothes is especially interesting. This was the handkerchief or scarf which Croatian cavalrymen used to tie around their neck. This fashion detail came with the Croat regiments into the France and their necktie became a trend on the streets of Paris. Later, it spread all over the world. It was a forerunner of the today's well known necktie. In many European languages the name for the tie derives from the name of the light cavalrymen- Croat.

***Oružje, odora i oprema Hrvata
tijekom Tridesetogodišnjeg rata***

Tijekom Tridesetogodišnjeg rata Hrvati (Croaten, Kroatten, Krabatten) odlaze ratovati u Europu kao dio carske vojske boreći se kao plaćenici. Borili su se kao laci konjanici. Njihovo ime postalo je sinonim za lako konjanštvo u Europi, iako se ono sastojalo, osim od Hrvata, i od Mađara i Poljaka. Njihova odjeća, oprema i naoružanje bili su mješavina orientalnih i zapadnoeuropskih utjecaja i bilo je bogato ukrašeno. Posebno se isticao jedan dio njihove odjeće. Bio je to rubac koji su hrvatski konjanici vezivali oko vrata. Taj modni detalj s Hrvatima je stigao u Francusku te uskoro postao moda na ulicama Pariza. Kasnije se proširio čitavim svijetom. Bila je to prethodnica danas opće poznate kravate koja se u mnogim europskim jezicima naziva upravo po lakin konjanicima – Hrvatima.

Keith Dowen

Royal Armouries, Leeds / Kraljevska oružarnica, Leeds

Mislav Barić

Croatian History Museum, Zagreb / Hrvatski povijesni muzej, Zagreb

Cuirassiers to Harquebusiers,

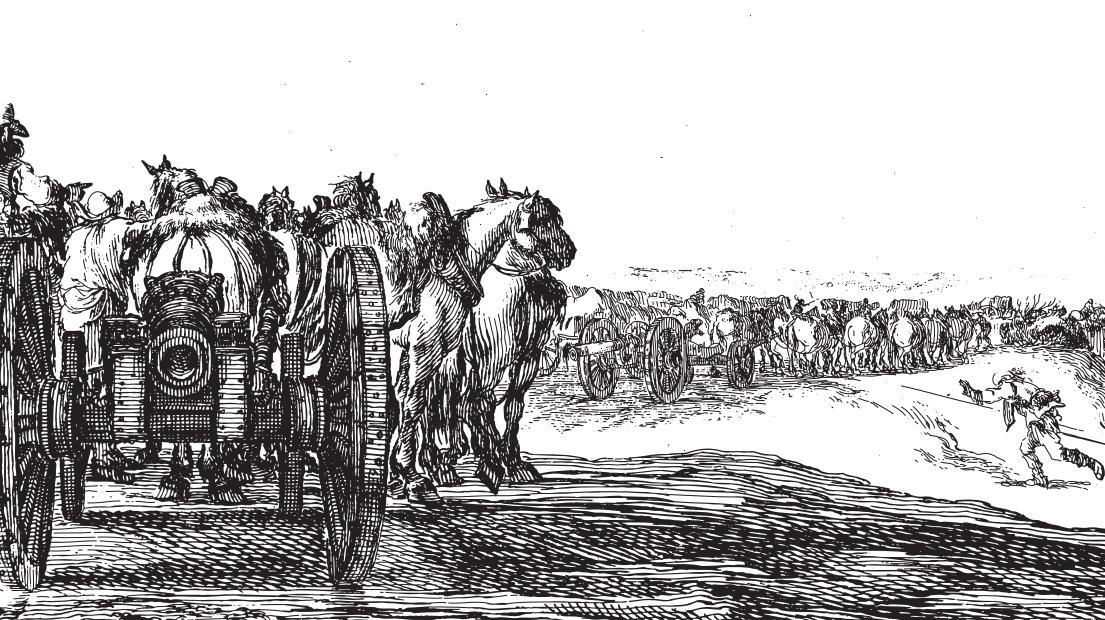
Changes to Cavalry Arms and Armour during the Thirty Years' War

From the early 16th century the widespread use of firearms on the battlefield had a significant impact on the composition, tactics and equipment of European armies. In particular the development of 'shot on horseback' would come to radically affect cavalry warfare. Although many changes had already begun by the turn of the 17th century, it was the Thirty Years' War which witnessed the decline of the heavily armoured horseman and the ascendance of the more lightly armed harquebusier and dragoon. This talk will examine the development of cavalry arms and armour during the period; why these changes occurred and the impact of Turkish and Eastern European cavalry equipment on Western Europe.

Od kirasira do arkebuzira,

promjene u konjičkom naoružanju i opremi tijekom Tridesetogodišnjeg rata

Od početka 16. stoljeća raširenost vatrenog oružja na bojištu imala je značajan utjecaj na sastav, takтиku i opremu europskih vojski. Posebice razvoj „pučanja s konja“ radikalno će utjecati na razvoj konjaničkog ratovanja. Lako su se mnoge promjene zbile na prijelazu iz XVI. u XVII. stoljeće, tijekom Tridesetogodišnjeg rata teško opremljeni konjanici će ustupiti mjesto lakše opremljenim arkebuzirima i dragunima. Ovo izlaganje će istražiti razvoj konjaničkog oružja i oklopa tijekom toga razdoblja, a zatim i odgovoriti na pitanje zašto su se te promjene pojavile, kao i protumačiti utjecaj turske te istočneuropejske konjaničke opreme na Zapadnu Europu.

Thirty Years' War

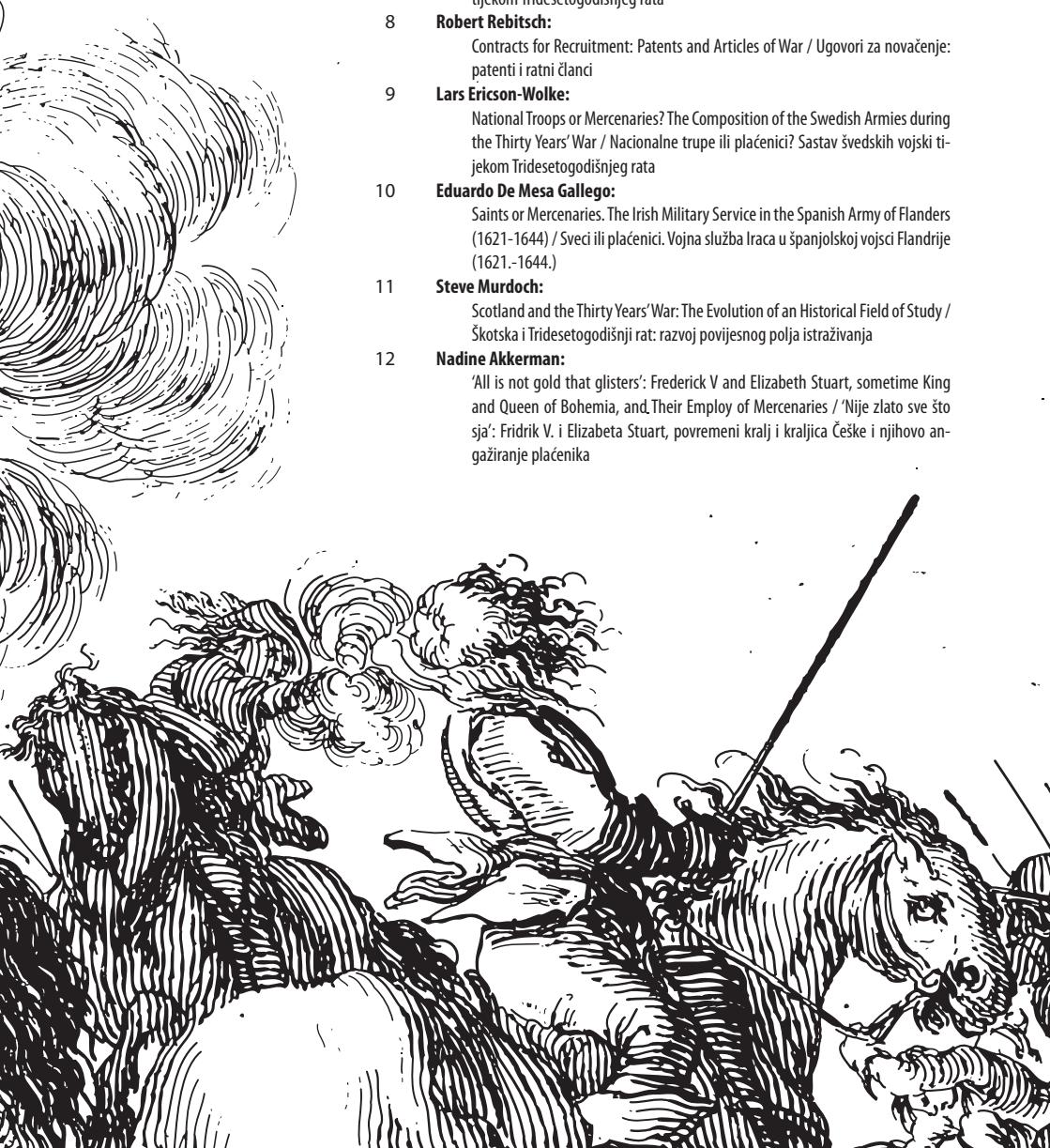
in the Croatian History Museum's Collections

One of the first Pan-European conflicts that has shaken the foundations of the Holy Roman Empire and brought war to many corners of the European continent can also be traced and interpreted through many items of the Croatian History Museums' collections. Militaria such as weapons, armor and flags used in the war or in the early 17th century are all found in the Museum and will be showcased on the accompanying exhibition. Development of the military strategies, and the importance of using flags as iconographic representations of ruling monarchs and as military insignia, experienced an important change during the Thirty Years' War. The slow shift from using experienced but expensive mercenaries became even more evident and military equipment, especially firearms, represented that switch. Maps and battle plans from different battlefields demonstrate how far reaching was this war. Rulers represented on prints, and even on coins, illustrate that almost all European monarchs have participated in one way or the other in the struggle for dominance and power. Croatian soldiers, under different types of names, participated in most battles and have reached lands far beyond their home and the Museums' collections could shed a little light about their fate.

*Tridesetogodišnji rat
u zbirkama Hrvatskog povijesnog muzeja*

Jedan od prvih paneuropskih sukoba koji je potresao Sveti Rimsko Carstvo i doveo rat u mnoge dijelove europskog kontinenta može se pratiti i interpretirati kroz mnoge predmete u zbirkama Hrvatskog povijesnog muzeja. Militaria kao što su oružje, oklop i zastave, korišteni u tom sukobu ili početkom 17. st. mogu se pronaći u muzeju i biti će izloženi na pratećoj izložbi. Razvoj vojnih strategija i važnost korištenja zastava kao ikonografskih prikaza vladara ali i kao vojnog znakovlja, doživjelo je značajnu promjenu za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata. Polagan prestanak korištenja iskusnih, ali skupih plaćenika postaje još evidentnije, a vojna oprema, osobito vatreno oružje, predstavljalji su tu promjenu. Karte i planovi bitaka sa različitim bojišnicama pokazuju nam koliko je dalekosežan ovaj rat bio. Grafike vladara, te čak i novci vladara, ilustriraju kako su gotovo svi europski vladari sudjelovali na ovaj ili onaj način u borbi za dominaciju i moć. Hrvatski vojnici, pod različitim nazivima, sudjelovali su u mnogim bitkama i došli do zemalja daleko udaljenih od njihova doma, te bi Muzejske zbirke mogle barem malo razjasniti njihovu sudbinu.

CONTENTS / SADRŽAJ

-
- 2 CONFERENCE PROGRAMME / PROGRAM KONFERENCIJE
6 CONFERENCE ABSTRACTS / SAŽECI KONFERENCIJE
- 7 **Peter H. Wilson:**
Army Size and Composition during the Thirty Years' War / Veličina i sastav vojski tijekom Tridesetogodišnjeg rata
- 8 **Robert Rebitsch:**
Contracts for Recruitment: Patents and Articles of War / Ugovori za novačenje: patenti i ratni članci
- 9 **Lars Ericson-Wolke:**
National Troops or Mercenaries? The Composition of the Swedish Armies during the Thirty Years' War / Nacionalne trupe ili plaćenici? Sastav švedskih vojski tijekom Tridesetogodišnjeg rata
- 10 **Eduardo De Mesa Gallego:**
Saints or Mercenaries. The Irish Military Service in the Spanish Army of Flanders (1621-1644) / Sveci ili plaćenici. Vojna služba Iraca u španjolskoj vojsci Flandrije (1621.-1644.)
- 11 **Steve Murdoch:**
Scotland and the Thirty Years' War: The Evolution of an Historical Field of Study / Škotska i Tridesetogodišnji rat: razvoj povijesnog polja istraživanja
- 12 **Nadine Akkerman:**
'All is not gold that glitters': Frederick V and Elizabeth Stuart, sometime King and Queen of Bohemia, and Their Employ of Mercenaries / 'Nije zlato sve što sjaj': Fridrik V. i Elizabeta Stuart, povremeni kralj i kraljica Češke i njihovo angažiranje plaćenika
- 13 **Carla Sodini, Ubaldo Morozzi:**
Noblemen, Recruiters and Mercenaries from Tuscany during the Thirty Years' War / Toskanski plemići, regutri i plaćenici tijekom Tridesetogodišnjeg rata
- 14 **Roberto Barazzuti:**
The Dutch and the French Navies in the Thirty Years' War: Organization and Operations / Nizozemska i francuska mornarica u Tridesetogodišnjem ratu: Organizacija i operacije
- 15 **Vedran Klaužer:**
The Karlovac Generalcy during the Thirty Years' War: the Example of the Captaincy of Senj / Karlovački generalat za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata: primjer Senjske kapetanije
- 16 **Filip Hren:**
The Croatian Nobility during the Thirty Years' War: Political and Military Aspects / Hrvatsko plemstvo za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata: politički i vojni aspekti
- 17 EXHIBITION / IZLOŽBA: WHO WERE THOSE "TERRIBLE CROATS"? / TKO SU BILI TI „STRAŠNI HRVATI“?
21 EXHIBITION / IZLOŽBA: SWORD, SPEAR AND A POWDER KEG / MAČ, KOPLJE I BURE BARUTA
- 25 **Ferenc Végh:**
Units commanded by Nikola Zrinski during the Thirty Years' War: Motives, Recruitment, Financing / Jedinice pod zapovjedništvom Nikole Zrinskog tijekom Tridesetogodišnjeg rata: motivi, rekrutacija, financiranje
- 26 **Goran Ovčariček:**
Count George Zrinski during the Thirty Years' War / Grof Juraj Zrinski za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata
- 27 **Peter Schröder:**
The Image of Soldiers and Mercenaries in the Literature and Pamphlets of the Seventeenth Century / Slika vojnika i plaćenika u literaturi i pamfletima 17. stoljeća
- 28 **Louis Morris:**
The Stereotype of Foreign Mercenaries in the German Landesdefension Reform Movement of the Early Seventeenth Century / Stereotip o stranim plaćenicima u njemačkom Landesdefension reformskom pokretu ranog 17. stoljeća
- 29 **Michael Weise:**
Foes and Friends, Looters and Bridegrooms. Behaviour and perception of Croatian Mercenaries in Hesse and Thuringia during the Thirty Years' War / Neprijatelji i prijatelji, pljačkaši i mladoženje. Ponašanje i percepcija hrvatskih plaćenika u pokrajinama Hessen i Thuringiji tijekom Tridesetogodišnjeg rata
- 30 **Damir Stanić:**
Who were those "terrible Croats"? On the Origins of Croatian Soldiers in the Thirty Years' War / Tko su bili ti „strašni Hrvati“? O podrijetlu hrvatskih vojnika u Tridesetogodišnjem ratu
- 31 **Zoltán Péter Bagi:**
Field Marshal Jean T'Serclaes de Tilly during the Long Turkish War / Maršal Jean T'Serclaes de Tilly za vrijeme Dugog turskog rata
- 32 **Ruža Radoš Čurić:**
The Role of the Ottoman Empire during the Thirty Years' War / Uloga Osmanskog Carstva za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata
- 33 **Leon Bošnjak:**
Generalissimo Wallenstein: the Accidental Founder of the Habsburg Standing Army / Generalissimo Wallenstein: slučajni utemeljitelj habsburške stajaće vojske
- 34 **Zlatko Kudelić:**
Habsburg Religious Politics in the Military Frontier during the Thirty Years' War / Habsburška vjerska politika u Vojnoj krajini za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata
- 35 **Vladimir Brnardić:**
Arms, Dress and Equipment of Croats in the Thirty Years' War / Oružje, odora i oprema Hrvata tijekom Tridesetogodišnjeg rata
- 36 **Keith Dowen:**
Cuirassiers to Harquebusiers, Changes to Cavalry Arms and Armour during the Thirty Years' War / Od kirasira do arkebuzira, promjene u konjičkom naoružanju i opremi tijekom Tridesetogodišnjeg rata
- 37 **Mislav Barić:**
Thirty Years' War in the Croatian History Museum's Collections / Tridesetogodišnji rat u zbirkama Hrvatskog povijesnog muzeja

NOTES / BILJEŠKE

CHRONICLES OF MERCENARIES,
LEGENDS AND STEREOTYPES